

Den Haag steunt de Wunderline

De Wunderline is voor mij een mooi voorbeeld van het verbeteren van grensoverschrijdende verbindingen met Duitsland. Als geboren en getogen Zuid-Limburger ken ik het belang van een goede grensoverschrijdende verbinding met Duitsland erg goed. Als je in een grensregio woont voel je je verbonden met de regio, ook al bestaat die uit twee verschillende landen. In je hoofd bestaat die grens eigenlijk niet, maar fysiek nog wel, en zeker op het spoor. Dat is jammer, want Nederland en Duitsland kunnen elkaar versterken in de grensregio, zeker op het gebied van arbeidsmarkt, onderwijs en toerisme. Daarom ben ik blij met de vorderingen die we maken en ben ik erg gemotiveerd om te zorgen voor betere verbindingen per spoor met onze buurlanden. Heel mooi dat we nu met de Wunderline volop bezig zijn met de bouwstap 1. Het levert concrete reiswinst op van bijna 20 minuten in 2024, zeker als ook de Friesenbrücke is hersteld.

Ik ben ook zeer benieuwd naar de uitkomsten van het onderzoek dat in april is gestart naar een directe verbinding tussen Groningen en Bremen. Zo'n verbinding komt natuurlijk allereerst ten goede van de hele noordelijke regio. Zowel Bremen als Groningen zijn bruisende studentensteden met intensieve contacten over en weer. Heel essentieel als we dit kunnen ondersteunen met goed openbaar vervoer.

Ook de aanleg van de Lelylijn staat niet los van de Wunderline en het verbeteren van internationale verbindingen. In het onderzoek naar de aanleg van de Lelylijn bekijken we ook of de komst van deze nieuwe lijn een extra stap kan betekenen voor de verbindingen tussen Duitsland en Nederland. Er liggen kansen. Ik ben dan ook erg blij met de voortgang en de uitstekende samenwerking tussen de provincie Groningen, Niedersachsen en de andere partijen. Het is duidelijk dat iedereen het belang ziet van de Wunderline; laten we er samen de schouders onder blijven zetten!

Vivianne Heijnen
Staatssecretaris van
Infrastructuur en Waterstaat

DEUTSCHE BAHN EN PRORAIL WERKEN SAMEN OVER GRENZEN HEEN

Wunderline verbindt, over landsgrenzen heen. Om ervoor te zorgen dat deze samenwerking goed verloopt, is ook informatie-uitwisseling over het bouwproces tussen Deutsche Bahn in Duitsland en ProRail in Nederland van groot belang. Sommige werkzaamheden kunnen zij alleen samen uitvoeren. Dit geldt bijvoorbeeld voor de bouw van nieuwe GSM-R-stations (Global System for Mobile Communications-Railway) in Duitsland. GSM-R is het radiocommunicatiesysteem voor de Europese spoorwegen. Dit systeem is essentieel om veilig te kunnen reizen en wordt gebruikt voor de communicatie met de rijdende trein. Bijvoorbeeld bij storingsmeldingen en noodgevallen. Op dit moment wordt het deeltracé tussen de Duitse stad Weener en de Duits-Nederlandse grens nog gedekt door het Nederlandse radiocommunicatiesysteem maar dat gaat veranderen. In het kader van de realisatie van bouwstap I wordt

hier een Duits communicatiesysteem gebouwd. Als bouwstap I in 2024 klaar is, is daarmee een continue treincommunicatie via het radiosysteem mogelijk tussen Ihrhove en de Duits/Nederlandse grens. Eén van de grensoverschrijdende uitdagingen is nog wel om mogelijke signaaloverlappingsen tussen het Duitse en het Nederlandse radiocommunicatiesysteem te voorkomen. Ook andere werkzaamheden, zoals kabelwerken in Nederland en de planning van tijdelijke stremmingen, vragen om een nauwe grensoverschrijdende samenwerking tussen de projectpartners. Dit voorkomt niet alleen extra overlast voor reizigers, maar moet er ook voor zorgen dat bouwprocessen optimaal verlopen.

Nieuwbouw Friesenbrücke gaat vervolgfase in

Na een lange tijd van voorbereidingen is de nieuwbouw van de Friesenbrücke in een nieuwe fase beland. Deutsche Bahn vond een aannemer die de 337 meter lange brug gaat bouwen. Naar verwachting levert die de brug volgens de oorspronkelijke planning - eind 2024 - op. De kosten zijn ondertussen echter gestegen, tot ruim €200 miljoen. Daar tegenover staat dat na het herstel niet alleen treinen, maar ook fietsers en voetgangers de nieuwe brug kunnen gebruiken. Goed nieuws voor de inwoners van Weener en Ihrhove, scholieren en toeristen. De financiering van het totaal is uiteindelijk door extra bijdragen vanuit Berlijn en Hannover tot stand gekomen.

VOORTGANG VAN **BOUWSTAP 1** EN INTERNATIONALE ONTWIKKELINGEN

De realisatie van Bouwstap 1 van de Wunderline verloopt volgens planning en verwacht wordt dat de benodigde werkzaamheden aan beide zijden van de grens eind 2024, tegelijk met de Friesenbrücke gereed zijn. Ten gevolge van regionale ontwikkelingen, voortschrijdende inzichten, aangescherpte eisen voor de slappe ondergrond en de door de mondiale ontwikkelingen gestegen kosten van energie, arbeid en grondstoffen wordt ook dit project met omvangrijke kostenstijgingen geconfronteerd. Aan de Nederlandse zijde is daarvoor naar goedkopere alternatieven gezocht om in ieder geval de afspraken over bouwstap 1 na te komen. Deze realisatie is in 2019 tussen provincie Groningen, Land Niedersachsen en Bremen in een internationale overeenkomst vastgelegd.

Voor het tracé Scheemda – Winschoten wordt voorlopig volstaan met handhaving van enkelspoor. Dit heeft consequenties voor de kwaliteit en robuustheid van de dienstregeling, omdat vertragingen minder goed kunnen worden ingelopen dan met een spoorverdubbeling. Maar het maakt het wel mogelijk om bouwstap 1 tijdig en binnen budget te kunnen afronden en de daarmee beoogde reistijdwinst te behalen.

De partners in dit project onderzoeken ondertussen ook de alternatieven voor bouwstap 2 van de Wunderline. Gezien de te verwachte prijsstijgingen in Nederland en Duitsland voor dit onderdeel, vormen de aannames uit 2015 – 2018 geen goede grondslag meer voor de realisatie van bouwstap 2. Wellicht bieden de varianten voor een directe trein die in het onderzoek worden meegenomen een goed alternatief.

De Wunderline is een grensoverschrijdend spoorproject, van lange adem. Een werk in gezamenlijke Nederlands – Duitse uitvoering dat voortdurend moet inspelen op nieuwe ontwikkelingen en veranderende omstandigheden. De realisatie van een snellere en comfortabele verbinding over de grens in 2030 is dan ook zeker geen gelopen race. Aandacht en steun vanuit Groningen, Den Haag, Hannover, Brussel en Berlijn blijven de komende jaren hard nodig!

Tjeerd Postma, projectleider Wunderline

Nieuws uit de Wunderline Stuurgroep

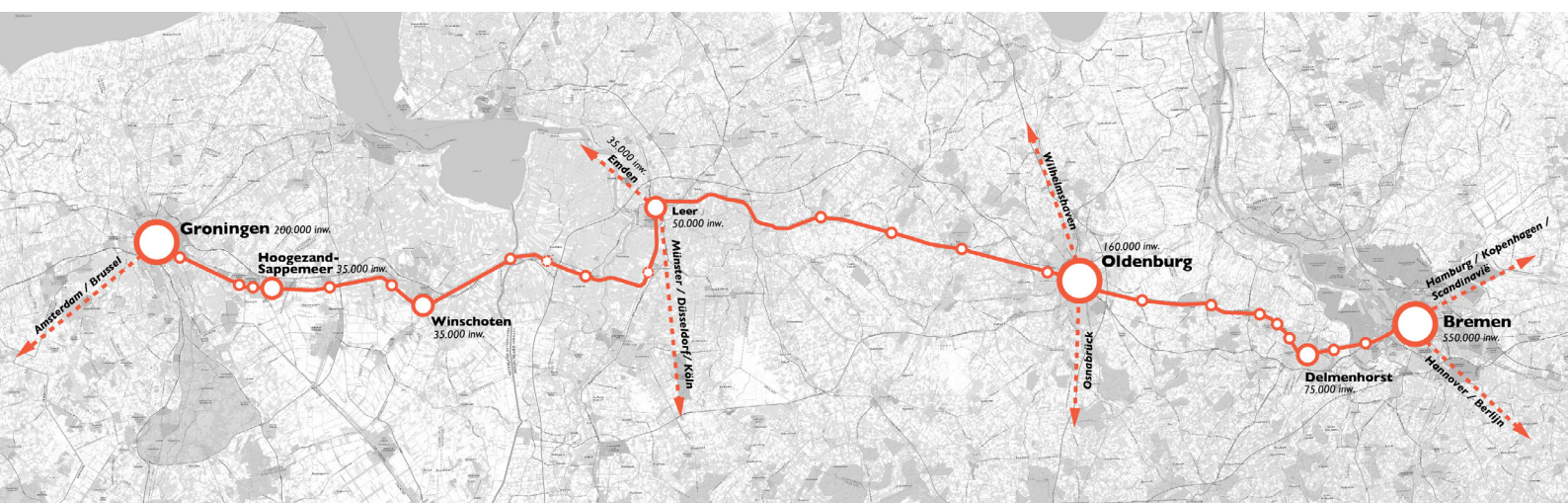
- Onderzoek naar directe treinverbinding Groningen - Bremen
- Aanpak Grensoverschrijdende ticketing kan beginnen
- Kennismaking met nieuwe bestuurders langs de lijn

2030 **sneller** **changing circumstances**
connection **Berlin** **Hannover** **Unterstützung** **Bremen**
Groningen **Direktzug** **cross-border** **alternative** **komfortabeler**
EU **kostenontwikkeling** **Den Haag** **Baustufe 2** **railway**

ONDERZOEK NAAR DIRECTE TREINVERBINDING GRONINGEN – BREMEN

Vanuit de Stuurgroep Wunderline, en dan vooral Provincie Groningen en Land Niedersachsen, is een onderzoek gestart naar de haalbaarheid van een directe treinverbinding tussen Groningen en Bremen waardoor geen overstap in Leer meer nodig is. Het onderzoek wordt door de Wunderline partners gezamenlijk uitgevoerd en is naar verwachting in het voorjaar van 2023 klaar.

De ambitie is dat de treinverbinding 1 - 3 keer per dag gaat rijden en op langere termijn vaker per dag. De doelstelling is ook dat de trein bij tussengelegen stations stopt, zoals Leer en Oldenburg. Mocht de directe treinverbinding tussen Groningen en Bremen doorgaan, dan krijgen grensoverschrijdende mobiliteit en samenwerking een verdere impuls. Ook kan de directe treinverbinding een belangrijke link zijn met andere internationale verbindingen, zoals van en naar Amsterdam, Brussel, Hamburg, Kopenhagen of Scandinavië.

Onderzoek SAC Groningen naar reisgedrag Duitse studenten: trein heeft groeipotentie

De Studenten Advies Commissie (SAC Groningen) deed begin 2022 onderzoek naar het reisgedrag van Duitse studenten die een hbo- of wo-opleiding volgen in Groningen. Ruim 140 studenten van verschillende studies deden aan het onderzoek mee. Daaruit blijkt dat 67% nu met de trein tussen Groningen en de thuisregio reist. Voor hen zijn kosten, gemak en klimaatverandering de belangrijkste redenen en ook in de toekomst wil deze groep met de trein blijven reizen. 22% van de respondenten reist op dit moment met de auto. 16% rijdt alleen, 6% rijdt met iemand mee. Voor deze groep zijn comfort, een kortere reistijd en ook kosten belangrijke motivatoren om voor de auto te kiezen. Deze groep overweegt om met de trein te reizen als tickets goedkoper worden, de verbinding verbetert en reistijd korter wordt.

Op dit moment studeren 3.000 Duitse studenten aan de RUG of Hanzehogeschool in Groningen. Ondanks de beperkte omvang van het onderzoek, laat de uitkomst zien dat er meer Duitse studenten per trein willen reizen als dat voor hen praktische

voordelen oplevert ten opzichte van de auto. De drie belangrijkste redenen die zij aangeven zijn: goedkopere tickets, directe(re) verbindingen en kortere reistijd. Alle onderzoeksresultaten vind je onder 'Nieuws' op de website van de Wunderline.

NIEUWE BESTUURDERS IN DUITSE GEMEENTEN OMARMEN WUNDERLINE

Bij de Duitse bestuurders langs de Wunderline blijft het draagvlak voor de realisatie van de Wunderline erg groot! Vooral de combinatie van spoor met ontwikkeling en versterking van ketenmobiliteit, ticketing en toerisme spreekt hen erg aan. Een internationale spoorverbinding geeft impulsen aan grensoverschrijdende mobiliteit en vele lokale thema's.

Na de Duitse gemeenteraadsverkiezingen van september 2021 werden diverse nieuwe bestuurders benoemd. De gemeenten Ganderkesee, Hude, Hatten, Bad Zwischenahn, Leer, Jümme, Weener en Bunde kregen een nieuwe burgemeester, Delmenhorst een nieuwe Oberbürgermeister en de Landkreisen Oldenburg en Ammerland een nieuwe Landrat.

Projectleider Tjeerd Postma, omgevingsmanager Jan Oostenbrink en netwerk-coördinator Ketenmobiliteit Bettina Fabich van Wunderline hadden met alle nieuwe bestuurders een kennismakingsgesprek. Ze hoorden veel positieve reacties én nieuwe ideeën. Zo vinden alle gemeenten samenwerking en kennisuitwisseling in het Netwerk blijvend belangrijk. Daarbij denken bestuurders ook aan verdere kennisuitwisseling en onderlinge werkbezoeken. Daarnaast zien ze kansen om binnen het Netwerk Ketenmobiliteit samen met andere gemeenten nieuwe ontwikkelingen op te pakken, zoals duurzame mobiliteit, fietsnetwerken en het versterken van de toeristisch attractiviteit. De verdere doorontwikkeling van de WU-Go-App wordt daarbij ook belangrijk gevonden.

Goedkeuringsdocumenten Deutsche Bahn ingediend bij EBA

In bouwstap I staat de modernisering van de spoorlijn tussen Ihrhove en de Duits-Nederlandse grens centraal én een nieuw elektronisch beveiligingssysteem in Ihrhove. Alle goedkeuringsdocumenten daarvoor liggen inmiddels ter beoordeling bij de Duitse Federale Spoorwegautoriteit (EBA).

De goedkeuringsdocumenten voor het deeltracé van de derde planningsfase (PFA 3) diende Deutsche Bahn in mei 2022 in. Dit gaat over het deeltracé tussen de gemeentegrens van Bunde tot aan de Duits/Nederlandse grens. De documenten voor het eerste en tweede deeltracé had Deutsche Bahn al eerder bij EBA

ingediend. De EBA beoordeelt nu alle plandocumenten waarna de inspraakprocedure start. Omwonenden en belangstellenden kunnen dan de plannen inzien, er opmerkingen over maken of inspraak uitoefenen. De documenten liggen voor hen een maand ter inzage.

In deze animatie op YouTube wordt de procedure uitgelegd:
<https://youtu.be/5QvhNYu8akg>

INTERREG-PROGRAMMA NEDERLAND-DUISSLAND

Eind april van dit jaar is het grensoverschrijdende subsidieprogramma Interreg VIA van start gegaan. Dit Nederlands-Duitse subsidieprogramma biedt goede kansen voor een intensivering van de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen uit Noord-Nederland en het Weser-Ems gebied. Grensoverschrijdende innovaties in het MKB en samenwerking vooral op het gebied van energie, klimaat en CO2 besparende groene mobiliteit zijn van belang. Ook Nederlands-Duitse projecten op het gebied van netwerkvorming, arbeidsmarkt, onderwijs en gezondheid kunnen hieruit worden gefinancierd. Zo heeft ook de Wunderline in het verleden reeds een kleine subsidie mogen ontvangen en werd de afgelopen zomer de Oostfriesland Biënnale hieruit medegefinancierd. Voor meer info over het Interreg A-programma, zie: www.deutschland-nederland.eu

“Het INTERREG-programma van de EU, dat wordt uitgevoerd en medegefinancierd door diverse partners (waaronder de provincie Groningen en de deelstaat Niedersachsen), laat duidelijk zien dat er de afgelopen decennia veel is bereikt, maar dat er over de grenzen heen nog veel meer kan en moet worden gedaan. Interreg biedt ook goede mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van grensoverschrijdende mobiliteit in het grensgebied, bijvoorbeeld op het gebied van duurzame mobiliteit, mobiliteitshubs, uniforme kaartverkoop (ticketing) en grensoverschrijdende digitale oplossingen. Het Wunderline-netwerk kan hiervoor innovatieve ideeën ontwikkelen die een duidelijke meerwaarde bieden voor de grensregio.”

Ilona Heijen, **hoofd**
INTERREG/EDR

Wunderline op de Connecting Europe days

Eindelijk was het weer mogelijk: in juni vonden de Connecting Europe Days plaats in Lyon. De Wunderline was daar als EU flagship-project binnen het Trans-Europese Transportnetwerk natuurlijk aanwezig. Een must voor een Nederlands - Duits spoorproject met een uniek karakter.

Ervaringen van collega's van andere grensoverschrijdende spoorprojecten in de EU lieten zien dat zij dezelfde aanpak en ontwikkeling volgen om te komen tot realisatie. En ook zij zeggen: houdt met name rekening met de veelal andere (bestuurs-) cultuur in het buurland, de verschillen in benadering en planning en de systeemverschillen, ook wat financiering betreft. Zowel grensoverschrijdende samenwerking als de realisatie van een

grensoverschrijdende verbinding is namelijk hard én leuk werken, maar vooral een 'work in progress'. Alleen zo kom je tot het beste resultaat en de realisatie van een grensoverschrijdende spoorlijn.

Dit geldt ook voor de Wunderline als onderdeel van het hele Europese spoornetwerk. De Wunderline heeft een gezamenlijke organisatiestructuur met intensief samenwerkende partners en een financieringsplan. We vertellen aan Europa steeds wat er al bereikt is en waar de reis de komende jaren naar toe gaat. Daarbij is het gezamenlijk overwinnen van (nieuwe) uitdagingen en het zoeken naar mogelijke oplossingen karakteristiek voor dit internationale project.

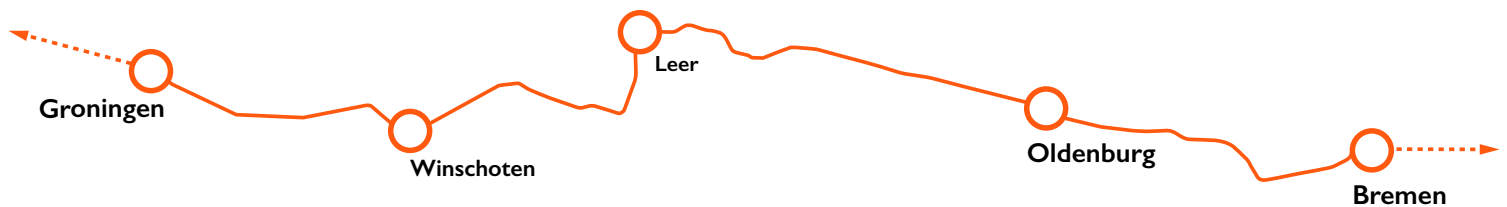
Co-financed by the Connecting Europe Facility of the European Union

DUITS – NEDERLANDSE CULTUURVERSCHILLEN

Zondag 9 oktober 2022 zijn er in Niedersachsen verkiezingen voor de Landtag. Dit is het parlement van deze deelstaat en zetelt in Hannover, de hoofdstad van Niedersachsen met zo'n 530.000 inwoners. In de provincie Groningen zijn er verkiezingen op woensdag 15 maart 2023, voor de Provinciale Staten. Op die dag worden in Nederland voor alle 12 provincies de Provinciale Staten gekozen. Een opvallend cultureel verschil: Nederlanders stemmen veelal op woensdag. Zo kunnen mensen met welke religieuze achtergrond dan ook naar de stembus, is de gedachte. In Duitsland wordt sinds de grondwet van Weimar in 1919 op zondag, dan wel een officiële feestdag, gestemd. Bijzonder is dat in Duitsland en dus ook Niedersachsen op zondag wel wordt gestemd maar de winkels veelal dicht zijn. In Nederland en dus ook in provincie Groningen wordt er nooit op zondag gestemd, maar zijn wel veel winkels open. Het begrip zondagsrust wordt daarmee nogal verschillend beleefd.

CONTACT

Uw reacties en suggesties zien we graag tegemoet!

Voor verdere info en vragen:

Team Wunderline

Jan Oostenbrink (Communicatie & Omgevingsmanagement)

j.b.oostenbrink@provinciegroningen.nl

www.wunderline.eu

Von der Europäischen Union kofinanziert
Fazilität „Connecting Europe“

ProRail

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Niedersachsen

DB NETZE

Bremen